

İNŞAAT SEKTÖRÜ ANALİZİ

2010 ve GELECEĞE BAKIŞ

Nisan
2010

TÜRKİYE MÜTEAHHİTLER BİRLİĞİ

2009 ve 2010: ÖZETİN ÖZETİ

Time Dergisi geçtiğimiz dönemi “Cehennemden 10 yıl - The Decade from Hell” olarak adlandırıyor ve “Cehennemden geçiyorsanız” diyor Winston Churchill “keep going - yürümeye devam edin”.

2009, küresel ekonominin krizin etkisiyle felce uğradığı, sanayileşmiş ülkelerin ağır yaralar aldıkları, ABD başta olmak üzere pek çok ülkede bankaların battığı, yatırımcıların paniklediği, hükümetlerin reel sektörün ihtiyacı olan sıcak parayı bulmakta ve dış borçlarını ödemekte ciddi darboğazlara sürüklendikleri, çok sayıda şirketin piyasadan elendikleri, işsizliğin ve yoksulluğun tırmandığı bir yıl olmuştur.

2010 yılına ilişkin saptamalar ise: 2009'dan daha iyi geçeceği, ekonomideki kırılmanın devam edeceği, ülkelerin krizden farklı derinliklerde etkilendikleri ve farklı zamanlarda çıkacakları, köklü mali reformlar yapılmadıkça yeni bir kriz olasılığının tümüyle bertaraf edilemeyeceği, işsizlik sorununa hızlı çözüm bulunamayacağı, küresel ekonominin büyümeye geçişi sürecinde başı çekecek olanların bu kez sanayileşmiş batılı ülkeler olmayacağı, Çin ve Hindistan'da yaşanmış olan dikkat çekici ekonomik performansın 2010 yılında da devam edeceği, krizi en iyi yöneten ülke olarak gösterilen Hindistan'ın zaman içerisinde küresel ekonomik büyümenin odağı haline gelebileceğidir.

DÜNYADA 2009 “ANA TREND KÜÇÜLME !..”

“Mortgage” balonunun patlamasıyla tetiklenen küresel ekonomik krizin etkilerinin en derin hissedildiği yıl 2009 olmuştur. Yaşanan resesyon nedeniyle hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde, birkaç istisna dışında küçülme kaydedilmiştir.

ABD ekonomisi 2009 son çeyrekte gösterdiği %5.9'luk büyüme performansının ardından 2009 yılını %2.4'lük bir daralmayla tamamlamıştır.

Euro bölgesi son çeyrekteki hafif büyümeye karşın 2009 yılında %4 küçülmüştür.

Asya'da diğer ülkelere kıyasla daha güçlü, ancak geçmişe oranla daha düşük bir büyüme performansı görülmüştür. 2009 yılında Çin %8.4, Hindistan ise %6.1 büyümüştür.

Gelişmekte olan dünyanın en güçlü ekonomilerinden biri olarak gösterilen ve büyüme performansı ile dikkatleri çeken Brezilya'da ise küresel krize ve resesyona rağmen %5.1 büyüme kaydedilmiştir.

TÜRKİYE EKONOMİSİ

Son kez 2001 yılında küçülmüş olan Türkiye ekonomisi 8 yıllık aradan sonra 2009'da yıllık bazda tekrar ve bu kez küresel krizin etkileri nedeniyle %4.7 oranında küçülmüştür.

2008'in dördüncü çeyreğinde başlayan küçülme 2009 yılının ilk üç çeyreğinde devam etmiştir. 2009'un son çeyreğinde ise bir önceki yılın aynı dönemine göre %6 büyüme kaydedilmiştir. 2008 yılında cari fiyatlarla 950.53 milyar TL olan GSYH 2009'da 953.97 milyar TL'ye yükselirken Dolar bazında 732 milyar ABD Doları'ndan (2008) 614 milyar ABD Doları (2009) düzeyine gerilemiştir.

2008'in son çeyreğinde başlayan ve dört çeyrek devam eden küçülme ve resesyondan sonra 2009 yılının son çeyreğinde beklentileri (%4) aşarak %6 olarak gerçekleşen büyüme oranına ulaşılmasında 4 temel

	GSYH Gelişme Hızı	İnşaat Sektörü Gelişme Hızı
1999	-3.4%	-3.1%
2000	6.8%	4.9%
2001	-5.7%	-17.4%
2002	6.2%	13.9%
2003	5.3%	7.8%
2004	9.4%	14.1%
2005	8.4%	9.3%
2006	6.9%	18.5%
2007	4.7%	5.7%
2008	0.7%	-8.1%
2009	-4.7%	-16.3%
2008		
1.dönem	7.0 (7.2)	-3.1 (-3.3)
2.dönem	2.6 (2.8)	-5.0 (-5.2)
3.dönem	0.9 (1.0)	-9.6 (-9.8)
4.dönem	-7.0 (-6.5)	-14.1 (-14.0)
2008-yıllık	0.7 (0.9)	-8.1 (-8.2)
2009		
1.dönem	-14.5 (-14.7)	-18.6 (-18.9)
2.dönem	-7.7 (-7.9)	-21.1 (-21.4)
3.dönem	-2.9 (-3.3)	-18.3 (-18.1)
4.dönem	6.0	-6.6
2009-yıllık	-4.7	-16.3

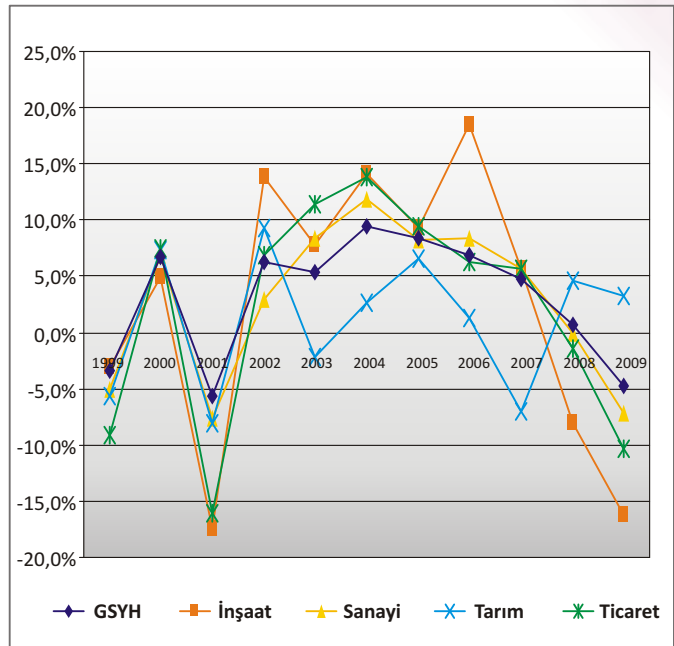
faktörün etkili olduğu düşünülmektedir. Bunlardan birincisi ve en önemlisi, 2008'in son çeyreğinin sahip olduğu baz etkisidir. İkinci önemli faktör, 2009'un son çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre vatandaşın özel tüketim harcamalarında yaşanan %4.75'lik artışın büyüme oranına yaptığı 3.3 puanlık katkısıdır. Üçüncü faktör, aynı dönemde kamunun tüketim harcamalarındaki %17.9'luk artışın büyüme oranına yaptığı 2.3 puanlık katkısıdır. Dördüncüsü ise büyüme rakamlarında geçmişe yönelik olarak yapılmış olan revizyonlardır. (Örneğin: 2008 son çeyreğindeki negatif büyümenin %6.5'ten %7'ye çıkarılması gibi. Bu revizyonlar yapılmamış olsaydı son çeyrekteki büyüme oranı %6 yerine %5.5, yıllık küçülme oranı ise %4.7 yerine %5.1 olacaktı.)

2009 yılında en çok küçülen sektör %16.3 ile inşaat olurken ticaret %10.4, imalat sanayi ise %7.2 küçülmüştür. Tarım sektöründe ise %3.3 büyüme yaşanmıştır. İnşaat sektörünün GSYH içindeki payı ise 2007 yılında %6.49 ve 2008 yılında %5.93 iken 2009'da %5.21'e gerilemiştir.

Parantez içindeki veriler revizyon yapılmadan önceki değerlerdir.

1999-2009 Döneminde Bazı Sektörlerdeki Gelişme Hızları (%) (1998 temel fiyatlarına göre)

	GSYH	İnşaat	Ticaret	Sanayi	Tarım
1999	-3.4%	-3.1%	-9.2%	-5.1%	-5.7%
2000	6.8%	4.9%	7.5%	6.9%	7.4%
2001	-5.7%	-17.4%	-16.1%	-7.6%	-8.1%
2002	6.2%	13.9%	6.9%	2.9%	9.3%
2003	5.3%	7.8%	11.4%	8.4%	-2.2%
2004	9.4%	14.1%	13.8%	11.9%	2.7%
2005	8.4%	9.3%	9.5%	8.2%	6.6%
2006	6.9%	18.5%	6.3%	8.4%	1.3%
2007	4.7%	5.7%	5.7%	5.6%	-7.0%
2008	0.7%	-8.1%	-1.5%	-0.1%	4.6%
2009	-4.7%	-16.3%	-10.4%	-7.2%	3.3%

2009'un bilançosuna genel göstergeler açısından bakılacak olursa: milli gelirdeki azalma; bireyler bazındaki fakirleşme; bütçe açığındaki, borç yükündeki ve işsizlik oranlarındaki artışlar gibi olumsuzluklar gözlenmektedir. 2009'un 2008'e kıyasla 3 olumlu yanı ise: enflasyonda, faizde ve cari açıkta kaydedilen düşüşlerdir. Ancak bu olumlu göstergeler 2010'un ilk aylarında bozulmaya başlamıştır.

2009 yılının ilk iki aylık döneminde 36 milyon ABD Doları açık veren dış ticaret dengesi, bu yılın aynı döneminde 4.87 milyar ABD Doları tutarında açık vermiştir. Bu duruma, bir önceki yıla oranla ihracat (FOB) gelirlerinin %0.8 azalarak 16.2 milyar ABD Dolarına gerilemesi ve altın dahil ithalat (CIF) harcamalarının %26.2 artarak 23.2 milyar ABD Dolarına ulaşması neden olmuştur.

Merkez Bankası ödemeler dengesi verilerine göre, 2009 yılı Şubat ayında 308 milyon ABD Doları olan cari işlemler açığı, 2010 yılı Şubat ayında, dış ticaret açığının artmasının da *(bir önceki yılın Şubat ayında 344 milyon ABD Doları fazla veren dış ticaret dengesi bu yılın Şubat ayında 2.2 milyar ABD Doları açık vermiştir)* etkisiyle, 8 kattan fazla artışla 2.6 milyar ABD Dolarına yükselmiştir. Cari açık, 2010 yılının ilk iki aylık döneminde ise yaklaşık 7 kat artışla 5.57 milyar ABD Doları olmuştur.

2010 yılı Mart ayında enflasyon, bir önceki yılın aynı ayına göre Üretici Fiyatlarında %8.58 ve Tüketici Fiyatlarında %9.56 olarak gerçekleşmiştir. Bu çerçevede, Merkez Bankasının Mart ayındaki son anketine göre, 2010 yılı sonu için enflasyon beklentisi %8.06, cari işlemler dengesinde meydana gelecek açık beklentisi ise 24.2 milyar ABD Doları olmuştur.

KÜRESEL RİSKLER ve TÜRKİYE

Dünya Bankası'nın 2010 yılı raporunda yer alan önemli saptamalardan biri; 2010 yılında küresel risklerin her yıl olduğundan daha "kalabalık" bir görünüm sergilediği, dünyayı bekleyen "Ekonomik", "Jeopolitik", "Çevresel", "Toplumsal" ve "Teknolojik" riskler olduğu, dahası, "Jeopolitik Riskler" kapsamında incelenen 9 riskten 6'sının Türkiye'yi veya komşularını yakından ilgilendirmekte olduğudur.

Söz konusu 9 risk şunlardır: "Uluslararası terörizm, nükleer gelişmeler, İran, Kuzey Kore, Afganistan'daki istikrarsızlık, uluslararası suçlar ve yolsuzluk, İsrail-Filistin, Irak, küresel yönetim boşluğu."

TÜRK İNŞAAT SEKTÖRÜNDE 2009 YILI

2008'in 3. çeyreğinden itibaren 5 çeyrek ardarda küçülen ve derin bir resesyona sürüklenen inşaat sektöründe 2009 yılının son çeyreğinde sabit fiyatlarla %6.6 küçülme kaydedilmiştir. Sektör 2009'da bir önceki yıla kıyasla %16.3 küçülmüş GSYH'daki payı ise bir önceki yıla kıyasla 0.7 puan azalarak %5.2'ye gerilemiştir.

Türkiye Müteahhitler Birliği'nin geçmişten bugüne gündeme getirdiği konuların başında Türkiye'nin üreten, istihdam yaratan ve sürdürülebilir bir ekonomik büyümeye olan ihtiyacı yer almıştır. 2009 yılındaki büyüme performansı bu açıdan değerlendirildiğinde son çeyrekteki %6'lık büyümenin yatırımlardaki artıştan kaynaklanmadığı, bu nedenle inşaat sektöründeki resesyona devamını engelleyemediği ve istihdam yaratan bir büyüme olmadığı açıktır.

2009 yılında kamunun yatırım harcamaları %2.2, özel sektör yatırım harcamaları ise %22.3 azalmıştır. Toplam yatırım harcamalarında %19.2'lik azalma olmuştur. Yatırım harcamalarının bu denli büyük oranda

azaldığı bir dönemde inşaat sektöründeki küçülmenin devam etmesi ve işsizliğin %14'lere ulaşması sürpriz olmamıştır.

Yapı Ruhsatı verilen yapıların yüzölçümü %4.7 düştü.

2009 yılında bir önceki yılın oniki ayına göre belediyeler tarafından Yapı Ruhsatı verilen yapıların yüzölçümünde %4.7, bina sayısında %4.7, değerinde %9.5 oranında düşüş olurken, daire sayısında %1.3 oranında artış olmuştur.

2008 yılında Yapı Ruhsatına göre konut bina sayısı 81,003 iken, 2009'da %4.2 düşerek 77,592 olmuştur. Konut yüzölçümleri ise 2008 yılında 74,340,807 m2 iken %3.1 artarak 2009'da 76,648,774 m2 olarak gerçekleşmiştir.

Yapı Kullanma İzin Belgesi verilen yapıların yüzölçümü %12.6 arttı.

2009 yılında bir önceki yıla göre belediyeler tarafından Yapı Kullanma İzin Belgesi verilen yapıların yüzölçümünde %12.6, bina sayısında %3.5, değerinde %7.0, daire sayısında %12.0 oranında artış olmuştur.

2008 yılında Yapı Kullanma İzin Belgesine göre 63 851 olan konut binası sayısı 2009'da %4.1 artarak 66 450 olmuştur. Konut yüzölçümleri ise 2008'de 51 930 814 m2 iken %13.3 artarak 2009'da 58 839 589 m2 olarak gerçekleşmiştir.

Yapı Ruhsatı, Ocak- Aralık ayları toplamı

		Bina Sayısı	Yüzölçümü (m ²)	Değer (TL)	Daire Sayısı
Y I L L A R	2009	90 719	98 919 202	53 429 909 679	510 241
	2008	95 193	103 846 233	59 006 449 177	503 565
	2007	106 659	125 067 023	62 178 649 271	584 955
Bir Önceki Yılın ilk 12 Ayına Göre Değişim Oranı (%)	2009	-4,7	-4,7	-9,5	1,3
	2008	-10,8	-17,0	-5,1	-13,9

Yapı Kullanma İzin Belgesi, Ocak- Aralık ayları toplamı

		Bina Sayısı	Yüzölçümü (m ²)	Değer (TL)	Daire Sayısı
Y I L L A R	2009	78 729	79 879 852	41 721 170 477	400 073
	2008	76 069	70 957 036	39 002 256 405	357 286
	2007	68 056	63 403 212	30 416 729 696	326 484
Bir Önceki Yılın ilk 12 Ayına Göre Değişim Oranı (%)	2009	3,5	12,6	7,0	12,0
	2008	11,8	11,9	28,2	9,4

2009 yılının Kasım ve Aralık ayları ile 2010 yılı Ocak ayında konut kredisi kullanımında sırasıyla %2.5, %1.6 ve %2.2 oranlarında artış kaydedilmesi ve 5-10 yıl vadeli konut kredisi kullanımında gözlenen artış (*toplam konut kredileri içerisindeki 5-10 yıl vadeli kredilerin payı %49 ve 3-5 yıl vadeli kredilerin payı %28*) nedeniyle, kredi faiz oranlarındaki düşüşlerin de etkisiyle, konut talebinde bir canlanma başladığı ve mevcut konut stoğunun azalma göstereceği değerlendirilmeleri yapılmaktadır.

TÜRK İNŞAAT SEKTÖRÜNDE 2010 ve ÖTESİ

KONUT ÜRETİMİ

Mevcut stokların hala eritilememiş olduğu ve 2009'da yapı ruhsatı verilen binaların yüzölçümündeki %4.7'lik azalma dikkate alınarak konut sektöründe en azından 2010'un ilk yarısında önemli bir canlılık beklenmemektedir. Yeni projelerin yılın ikinci yarısında gündeme geleceği ve geçmişten alınan derslerin etkisiyle talebin hem niteliğini hem de niceliğini daha çok dikkate alan yaklaşımların egemen olacağı düşünülmektedir.

Krizden kendi payına düşen dersleri almış olan tüketicilerin de 2010 yılında yatırım amaçlı konut satın almaktan çok ihtiyaç odaklı alım eğilimi içerisinde olmaları yüksek bir olasılık olarak görülmektedir. Konut sektöründe hem üretici hem de tüketici kesimi geçmişte olduğundan çok daha hesaplı hareket edecekleri öngörülmektedir.

KAMU YATIRIMLARI - Stratejiler, Planlar, Programlar

Kamu yatırımlarına 2010 yılında geçen yıla göre %26.4 daha az olmak üzere 41 milyar TL ayrılmıştır. Bunun 27.8 milyar TL'sinin Merkezi Yönetim bütçesine dahil idareler ile döner sermayeli kuruluşlar, KİT'ler, İller Bankası ve özelleştirme kapsamındakiler tarafından, 13.2 milyar TL'sinin ise yerel yönetimler tarafından harcanması öngörülmektedir.

Enerji

2010 yılında enerji yatırımlarının toplam tutarı 2009'a göre %20 artışla 3.38 milyar TL'ye çıkarılmıştır. Devlet Su İşleri (DSİ), Elektrik İşleri Etüt (EİE) İdaresi Genel Müdürlüğü ile Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. (TEDAŞ) ve Ankara Doğalgaz Üretim A.Ş.'ye (ADÜAŞ) bağlı santrallerin de aralarında bulunduğu enerji kuruluşlarının 127 proje için yaklaşık 3.4 milyar TL yatırım yapmaları planlanmış, yatırımların 3.3 milyar TL'sinin devam eden projelere, 45.2 milyon TL'sinin ise yeni projelere tahsis edilmesi öngörülmüştür.

2010 yılında 40 projeye enerji alanında en çok yatırım yapacak kuruluş olan DSİ'nin bir önceki yıla göre %16.8 artışla 1.36 milyar TL tutarında yatırım yapması programlanmıştır.

Karayolları

Karayolları Genel Müdürlüğü'nün 2009 yılında 2.46 milyar TL olan bütçesi 2010 yılında 3.07 milyar TL olarak belirlenmiştir. Bu meblağlara Kamulaştırma, Otoyol Gelirleri, ATV, KOF ve Özelleştirme Ödeneğinden aktarılabilecek kaynaklar dahil değildir.

Demiryolları

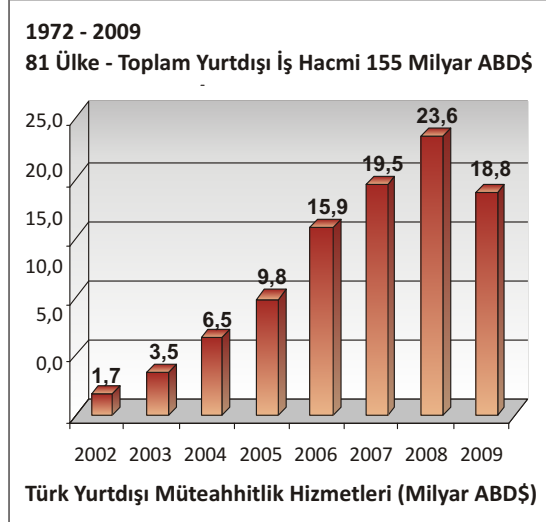
Son 60 yılda ilk kez olmak üzere, Demiryollarının 2010 yılı yatırım ödeneği, 4.5 milyar TL ile 3 milyar TL ödenek ayrılan Karayolları ödeneğini geride bırakmıştır. Ulaştırma Bakanlığı'nın 2010 yılı yatırımlarının sektörel dağılımlarına göre de, ilk sırayı %48'lik payla demiryolları almış, demiryollarını, %39'luk payla Karayolları izlemiştir. Demiryolları yatırımları Marmaray gibi dev projelerle birlikte 4.5 milyar TL'yi bulmuştur.

TCDD'nin 2010 yılı yatırım programında en fazla ödenek 610 milyon TL ile Ankara-İstanbul arası hızlı tren projesine ayrılmıştır.

YURTDIŞI MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİNDE 2009 YILI

Yurtdışı müteahhitlikte 2009 yılı performansını yansıtan ve 18 Şubat 2010 tarihinde kamuoyuna açıklanmış olan veriler küresel krizin Türk müteahhitlerin yurtdışındaki iş hacmini olumsuz etkilemiş olduğunu ancak bu etkinin beklenenden daha düşük seviyede gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. 2008 yılında yurtdışında yeni üstlenilen toplam iş hacminin 23.6 milyar ABD Doları olmasına karşın küresel krizin etkilerinin en yoğun hissedildiği 2009 yılında bu rakam 18.8 milyar ABD Dolarına gerilemiştir. Diğer bir deyimle 2008 yılına kıyasla %20.3 kadar bir azalma kaydedilmiştir.

2009'da yurtdışında 317 proje üstlenilmiştir. 2009 sonu itibariyle Türk müteahhitlerin yurtdışında üstlendikleri toplam proje sayısı 5100'e, toplam iş hacmi 155 milyar ABD Dolarına, faaliyet gösterilen ülke sayısı ise 81'e yükselmiştir.

2009'da üstlenilen işlerde %36.2'lik bir pay ile Afrika bölgesi ilk sırada yer almıştır. Onu sırasıyla %32.2'lik ve %23.2'lik oranlarla Ortadoğu ve BDT bölgeleri izlemiştir. Afrika-Ortadoğu-BDT üçlüsünün yurtdışında üstlenilen toplam yıllık iş hacmi içerisindeki %92.7 olan payı 2009'da %91.6 olarak gerçekleştirmiştir. Diğer bir deyimle hemen hemen aynı kalmıştır. Ancak bu toplam içerisinde söz konusu 3 bölgenin paylarında dikkat çekici değişiklikler olmuştur.

Afrika ülkelerinin payı %15.8'den %32.2'ye yükselirken, BDT ülkelerinin payı %49.2'den %23.2'ye gerilemiştir. Diğer bir deyimle Afrika'nın yıllık toplam iş hacmi içerisindeki payı iki kattan fazla artarken BDT ülkelerinin payı tamamen ters orantılı bir biçimde yarıdan fazla azalmıştır. Ortadoğu'nun payında ise %5.6 düzeyinde bir artış kaydedilmiştir.

Bu rakamlara dayalı olarak yapılabilecek en önemli saptama; küresel krizin en çok BDT ülkelerini etkilediği, Afrika bölgesindeki etkisinin ise göreceli olarak daha az olduğudur. Daha az etkilenmişlik Ortadoğu ve Asya bölgeleri için de geçerlidir.

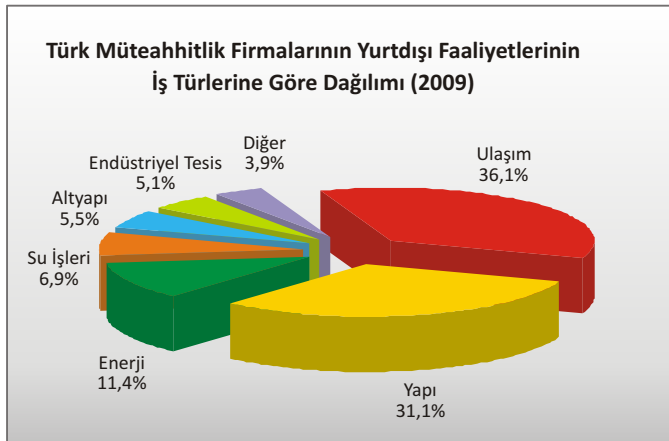
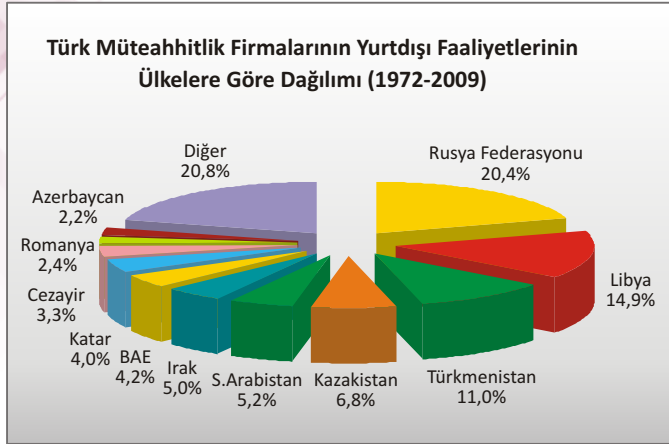
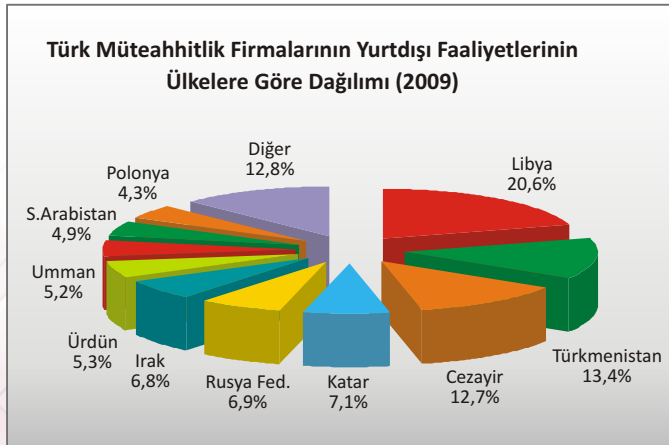
BDT bölgesinin toplam iş hacmi içerisindeki payının yarı yarıya küçülmesine, Rusya Federasyonu ile Türkmenistan'da üstlenilen işlerin bir önceki yıla göre önemli oranda azalması, buna karşın Afrika bölgesinde Libya ve Cezayir'deki işlerin bir önceki yıla kıyasla önemli ölçüde artması kaynaklık etmiştir.

Yukarıda özetlenen gelişmeler Türkiye Müteahhitler Birliği'nin 2008 yılı sonlarından itibaren dile getirmiş olduğu öngörülerini ve üyelerine Afrika ile Asya pazarlarındaki iş olanaklarının yakından takip edilmesi yönünde yaptığı tavsiyeleri doğrulamaktadır.

	2008	2009
Afrika	%15.8	%36.2
Orta Doğu	%27.8	%32.2
BDT	%49.1	%23.2
Avrupa	%6.3	%5.8
Asya	%0.7	%2.0
Diğer	%0.3	%0.6

Yurtdışındaki toplam iş hacminde çeşitli bölgelerin paylarına 1972-2009 arasındaki 37 yıllık dönem itibariyle bakıldığında BDT ülkelerinin payının %44.9, Ortadoğu ülkelerinin payının %23.7, Afrika ülkelerinin payının ise %21.4 olduğu görülmektedir. Diğer bir deyimle yurtdışında üstlenilen müteahhitlik işlerinin yaklaşık %90'ı BDT-Ortadoğu-Afrika üçlüsünde gerçekleşmiştir.

2008 ve 2009 yıllarında da devam eden bu eğilim Türk yurtdışı müteahhitlik hizmetlerinin geleneksel pazarlarının bu üç bölgeyi kapsadığını ve bu durumun büyük olasılıkla gelecekte de böyle devam edeceğini ortaya koymaktadır. Değişkenlik 3 bölgenin toplam payı itibariyle değil, bölgelerin %90'lık toplam içerisindeki ağırlıklarında yaşanmaktadır. Bu ağırlıklardaki değişimleri belirleyen makro faktörler ise bir yandan Rusya, Libya, Kazakistan, Türkmenistan ve S.Arabistan başta olmak üzere ana pazarlarda yaşanan dönemsel dalgalanmalar, diğer yandan Türkiye'nin bu ülkelerle olan siyasi, ticari ve ekonomik ilişkilerindeki gelişmelerdir.

2009'da üstlenilen işlerin ülkelere dağılımına bakıldığında Libya'nın %20.6 ile ilk sırada yer aldığı, Türkmenistan'ın (iş tutarı itibariyle önemli bir düşüş yaşanmış olmasına rağmen) %13.4 ile ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Bu 2 ülkeyi sırasıyla Cezayir (%12.7), Katar (%7.1), Rusya Federasyonu (%7.0), Irak (%6.8), Ürdün (%5.3) ve S. Arabistan (%4.9) takip etmişlerdir.

Toplam iş hacmindeki payları itibariyle pazar ülkeler arasında bir kıyaslama yapıldığında ve bu kıyaslama 1972-2009 dönemindeki genel tablo ile birlikte değerlendirildiğinde ilk 5 pazar arasındaki Libya, Rusya Federasyonu ve Türkmenistan'ın sıralamadaki yerleri değişmiş olmakla birlikte 2009 yılında ilk 5 arasında kalmaya devam ettikleri görülmektedir. 2008 yılında ilk 5 arasında yer alan Kazakistan ile S. Arabistan'ın yerlerini 2009 yılında Cezayir ve Katar almıştır. 2008 yılında birinci olan Rusya Federasyonu 2009 yılında beşinciliğe gerilerken, Libya ikincilikten birinciliğe, Türkmenistan ise üçüncülükten ikinciliğe yükselmiştir.

2009'da üstlenilen işler iş türleri bazında değerlendirildiğinde ulaşım projelerinin %36.1'lik pay ile ilk sırada yer aldığı, onları sırasıyla bina (%31.1), enerji (%11.4), su işleri (%6.9) altyapı (%5.5), endüstriyel tesisler (%5.1) ve diğer projelerin (%3.9) izlediği görülmektedir.

YURTDIŞI MÜTEAHHİTLİKTE 2010 YILINA BAKIŞ

2010 yılında Rusya Federasyonu başta olmak üzere BDT ülkelerinde yaşanmış olan pazar daralmasının normale dönmesi, Kuzey Afrika Bölgesi ile Körfez ülkelerinin önem ve ağırlıklarını sürdürmeleri, Orta ve Batı Afrika ülkelerine, Orta Asya'ya ve özellikle 500 milyar ABD Dolarlık bir altyapı yatırımı yapmaya hazırlanan Hindistan'a açılımın önem kazanması beklenmektedir.

Orta ve Batı Afrika ülkelerine yönelişin hız kazanmasının temelindeki önemli nedenlerden biri de Türkiye'nin bu ülkelere olan siyasi açılımları kapsamında faaliyete geçirilmiş olan yeni büyükelçiliklerin iş adamlarının sorunlarının çözümlenmesine sağlayacakları katkılar olacaktır. Bu çerçevede yeni iş ortamlarında sahipsiz kalmamak, yerel otoritelerle yakın temas kurabilmek, pazardaki fırsat ve tehditlerden zamanında haberdar olmak imkanlarının artması müteahhitler açısından özellikle önem taşıyan konulardır.

2010 yılında Orta ve Batı Afrika ülkelerdeki yeni iş fırsatları potansiyelinin 3-5 milyar ABD Doları tutarında olması beklenmekte, pazara girişin küçük ölçekli projelerle olacağı öngörülmektedir. Söz konusu iş potansiyelinin değerlendirilmesi açısından Eximbank tarafından bu ülkelere proje kredisi verilmesi büyük önem taşımaktadır. Türk müteahhitlik sektörünün geçmişte Türkmenistan ve Gürcistan pazarlarına da Eximbank'ın proje kredileri sayesinde nüfuz etmiş olması söz konusu kredilerin ne denli önemli olduğunun kanıtları arasındadır.

2010 yılında, 2009'da küresel kriz nedeniyle yaşanan iş hacmi daralmasının telafi edileceği ve 2008'de 23.6 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiş olan yıllık iş hacmi rakamına yeniden ulaşılabileceği tahmin edilmektedir.

Yurtdışı müteahhitlikteki performansı belirleyecek olan önemli faktörlerden biri de geçmişte de olduğu gibi müteahhitlerin teminat mektubu sorunlarının çözüme kavuşturulmasında alınacak mesafe olacaktır. Zira yılda 20-25 milyar ABD Dolarlık iş hacmi demek 5 milyar ABD Doları teminat mektubuna ihtiyaç olduğu anlamına da gelmektedir. Türk müteahhitlik sektörü bu miktarda teminat mektubunun sağlanmasına ve de uluslararası pazardaki rekabet gücünü engellemeyecek şekilde, uygun maliyetlerle bulunmasına ihtiyaç duymaktadır. Bu ise Türk bankalarınca verilen teminat mektupları pazar ülkelerde kabul gördüğü ölçüde mümkün olabilecektir.

Halen kamu bankalarının yurtdışı müteahhitlik faaliyetlerinin teminat mektubu sorununu hafifletmek üzere devreye girmekte olmaları, Halk Bankasının 2009 Temmuz ayında bu süreci başlatmış olması, Ziraat Bankası ile İş Bankası'nın da bu yönde daha aktif olmak yönünde karar almış olmaları memnuniyet verici gelişmeler olmuştur.

Türk müteahhitlik sektörü için kısa vadeli iş hacmi hedefi 30 milyar ABD Doları, 2015 yılı için belirlenmiş olan yıllık hedef ise 50 milyar ABD Dolarıdır. Uzun vadede ise 100 milyar ABD Dolarlık iş hacmine ulaşılması mümkün görülmektedir. Böylelikle 100 bin kişiye daha yurtdışında iş yaratılabileceği düşünülmektedir. Sektörün yurtdışında yaratmakta olduğu istihdam hacminin Türk işçileri lehine çok daha etkin bir şekilde değerlendirilmesi mümkündür. Bu açıdan işgücü maliyetlerinin rekabete engel oluşturmayacak düzeylere indirilmesi ve Sosyal Güvenlik Teşviklerinin devreye sokulması önem taşımaktadır.

2010 ve Ötesi: KÜRESEL GÖRÜNÜM*

“Ne yazık ki, bu derin ve sancılı krizden bir gecede çıkmayı beklemiyoruz; ekonomilerin ve işlerin yeniden yapılandırılması yıllar alacaktır. Yoksullara çıkacak fatura çok ciddi olacaktır. Hibelere ve sübvansiyonlu kredilere bağımlı olan en yoksul ülkeler, sadece kriz öncesi sosyal programlarını sürdürebilmek için ilave 35-50 milyar ABD Dolarlık finansmana ihtiyaç duyabilirler.”

Justin Lin, Dünya Bankası Baş Ekonomisti

Küresel resesyon derin olmakla birlikte hükümetlerin aldıkları önlemler çoğunlukla başarılı olmuş, resesyon pek çok analistin beklediğinden daha kısa sürmüştür.

Dünya ekonomisi yavaş yavaş toparlanırken, gelişmekte olan ülkeler finansman kıtlığı, daha yüksek borçlanma maliyetleri, daha düşük kredi seviyeleri ve daha düşük uluslararası sermaye akışı ile karşı karşıya kalacaklardır. Halen devam eden küresel ekonomik toparlanma, mali teşviklerin etkisi zayıfladıkça yılın sonlarına doğru yavaşlayacaktır. Finans piyasalarındaki sorunlar devam etmekte, yüksek işsizlik ortamında özel sektör talebi gerilemektedir.

Finansal krizin en kötü aşamasının geride kalmış olmasına karşın küresel toparlanma kırılımandır. Kriz önümüzdeki 10 yılın finans ve büyüme tablosunu etkileyecek değişimlere neden olacaktır.

Mevcut durumda belirsizlik toparlanmanın gücü, küresel ekonominin gelecekteki yapısı ve faiz oranları, döviz kurları, emtia fiyatları ve genel enflasyon dahil varlık fiyatları için geçerli hale gelmiştir. Benzeri şekilde hükümetlerin ve merkez bankalarının genişleyici rotalardan çıkmak için ne yapmaları gerektiği ve ne yapacakları da belirsizliğini korumaktadır. Bu konuda neler yapacakları bundan sonra olabilecek kestirmekte tayin edici rol oynayacaktır.

GSYH'nın global anlamda bu yıl %2.7, 2011 yılında ise %3.2 büyümesi beklenmekte, gelişmekte olan ülkeler ile ilgili beklentiler nispeten daha sağlam toparlanmaya işaret etmektedir. Bu ülkelerde 2009 yılında %1.2 olan büyüme oranının bu yıl %5.2'ye, 2011 yılında ise %5.8'e çıkması beklenmektedir. 2009 yılında %3.3 küçülen zengin ülkelerdeki GSYH ise daha yavaş bir tempoyla yükselecektir. Pozitif büyümeye geçilmesine rağmen ekonomiler bugüne kadar uğradıkları zararları telafi edebilmek için birkaç yıla daha ihtiyaç duyacaklardır.

Ayrıca, önümüzdeki 5-10 yıl içerisinde, riskten kaçınmanın, daha ihtiyatlı bir düzenleyici tutumunun ve krizden önceki hızlı büyüme döneminde görülen daha riskli kredi verme uygulamalarından bazılarını kısma ihtiyacının, gelişmekte olan ülkeler için daha kıt ve daha pahalı sermaye ile sonuçlanması olasıdır.

BÖLGESEL GÖRÜNÜMLER*

ABD:

Mevcut göstergelerin çoğu geçmişteki güçlü ekonomik toparlanma ile tutarlılık içerisinde ve iyimser bir tablo yansıtmaktadır. Güçlü sermaye getirileri, keskin çıkışlı hasıla grafikleri, güçlü verimlilik artışı ve istihdam rakamlarındaki umut verici detaylar gibi. Bu kısmen pembe görünüme karşın toparlanma

* Dünya Bankası Basın Bülteni (Press Release No:2010/234/DEC, Global Economic Prospects 2010)
Daha fazla bilgi için www.worldbank.org/gep2010 veya www.worldbank.org/globaloutlook

sürecinin geleceği açısından ciddi tehditler de mevcuttur. Bunlar: hane halkının yüksek borçları, pahası büyük olasılıkla yüksek hükümet politikaları, bankaların öz kaynak yetersizlikleri ve petrol fiyatlarının yükselmesi olasılığıdır.

Çin ve Doğu Asya/Pasifik:

Bölge 2009 yılında küresel ekonomideki toparlanmada başı çekmiştir. Bu durum sağlam mali politika adımlarının atıldığını ve iç talebin güçlü olduğunu göstermektedir.

Bölgenin toplam GSYH'sının 2009 yılında %6.8 arttığı tahmin edilmekte ve bu yıl %8.1 büyümesi beklenmektedir. Bölgeye sermaye akışları eski seviyelerine dönmektedir. Yerel finans piyasalarındaki gelişmeler toparlanmaya ilave bir hız kazandırmıştır. İmalatta devam eden kapasite fazlası ve dünya ticaretindeki düşük artış seyri GSYH'nın 2011 yılında %8.2'den daha hızlı büyümesini sınırlandıracaktır.

Geçtiğimiz yıl %8.4 büyüyen Çin bölgesel büyümede lokomotif işlevi görmüştür. Bu tablonun bu sene de devam etmesi ve 2010'da Çin'de hızlı bir ekonomik gelişme yaşanarak GSYH'sının %9 büyümesi beklenmektedir.

Çin uygulamakta olduğu sabit kur sistemi nedeniyle varlık fiyatları köpüğü ve enflasyon riski ile karşı karşıyadır. Batıdaki toparlanma güçlendikçe Çin bunun getirilerini toplama sürecine girecektir. Dahası, Çin hükümeti teşvik politikalarını değiştirmek için Batının toparlanmasını da bekleyecektir. Toparlanma sürecinde ihracatın önemli rol üstlenecek olmasına karşın geleceğe yönelik en önemli konu iç talebin ihracatın yerini ne ölçüde doldurabileceğidir.

Latin Amerika ve Karayipler:

Temellerinin daha güçlü olması, bölgenin krizi geçmişte olduğunda çok daha iyi atlatmasına yardımcı olmuştur. Geçtiğimiz yıl GSYH'da %2.6 olarak tahmin edilen bir küçülmenin ardından, bölgesel GSYH'nın 2010 yılında %3.1 ve 2011 yılında %3.6 büyümesi öngörülmektedir.

Ancak yatırımların daha zayıf bir seyir izlemesi, büyümenin hızlı büyüme yıllarındaki seviyelere ulaşmasını engelleyecektir. İşçi dövizlerinin ve belirli bir ölçüye kadar turizmin (ki bunların her ikisi Karayip ülkeleri için önemli dış finansman kaynaklarıdır), Amerika Birleşik Devletleri ve diğer yüksek gelirli ülkelerdeki kötüleşen işgücü piyasası koşulları sebebiyle 2010-11 döneminde ancak ılımlı düzeyde bir toparlanma yaşanması beklenmektedir. En önemli zorluklar arasında; teşvik önlemlerinin giderek hafiflemesi, işsizlere mali açıdan sürdürülebilir bir şekilde yardım sağlanması, uluslararası ticarete ve yatırıma yönelik açıklığın sürdürülmesi yer almaktadır.

Orta Doğu ve Kuzey Afrika:

Diğer bölgelere göre krizden daha hafif etkilenmiştir, GSYH artışı yavaşlayarak %2.9'a inmiştir. Petrol ithal eden gelişmekte olan ülkeler arasındaki büyümenin 2009 yılında %4.7 olduğu tahmin edilmektedir. Gelişmekte olan petrol ihraç eden ülkeler arasında ise, büyüme %1.6 seviyesinde kalmıştır. Bu durum

üretim kısıtlarını ve petrol gelirlerindeki azalmayı yansıtmaktadır. Bölge genelinde GSYH'nın 2010 yılında %3.7 ve 2011 yılında %4.4 büyümesi beklenmektedir.

Toparlanma tahmini küresel petrol talebinin yeniden canlanması, petrol fiyatlarının istikrara kavuşması ve önemli ihracat piyasalarında ekonomik canlanma koşullarına dayanmaktadır. Mali teşvik önlemlerinin kademeli olarak geri çekilmesine rağmen, tüketici ve sermaye harcamalarındaki ılımlı ilerlemelerin daha sağlam bir büyümenin temelini oluşturması beklenmektedir.

Güney Asya:

Krizin en ağır etkilerinden kurtulduğu görülmektedir. Bununla birlikte, 2009 yılı için tahmin edilen %5.7'lik GSYH büyüme oranı (2008 yılındaki büyüme oranı ile aynı), büyük ölçüde yatırım artışlarındaki önemli düşüş sebebiyle yükselme dönemine göre önemli bir hız kaybı olduğunu göstermektedir. Özel sermaye girişleri-krizin önemli geçiş kanallarından birisi- diğer bölgelerin çoğu ile karşılaştırıldığında Güney Asya'da GSYH içindeki payı bakımından daha önemsizdir. Ayrıca, bölgedeki iç talep konjonktüre karşı makroekonomik politikaların hafifletici etkisi ile nispeten dayanıklılık sergilemiştir. Büyümenin 2010 yılında %6.9'a ve 2011 yılında %7.4'e yükselmesi beklenmektedir.

Sahra Altı Afrika'sı:

Krizden ağır bir şekilde etkilenmiştir. Bölge krizi başlangıçta ticaret, yabancı doğrudan yatırım, turizm, işçi dövizleri ve resmi yardım kanalları yoluyla hissetmiştir. Bölgesel GSYH'nın geçtiğimiz yıl sadece %1.1 büyüdüğü tahmin edilmektedir. Petrol ihraç eden ülkeler ve orta gelirli ülkeler, düşük gelirli, kırılgan ve daha az entegre ülkelere göre krizden daha ciddi şekilde etkilenmiştir (en azından başlangıçta).

Güney Afrika dışındaki Sahra-Altı Afrika ülkelerinde GSYH'nın 2010 yılında %4.8 büyümesi ve büyüme oranının kırılgan ülkelerde %4.2, düşük gelirli ülkelerde ise %4.8 olması beklenmektedir. Güney Afrika'nın 2009 yılında %1.9 küçüldükten sonra 2010 yılında %2 büyümesi beklenmektedir. Orta gelirli ülkelerdeki büyümenin ise hızlanarak %3.5'e ulaşması beklenmektedir. Bölgenin genel görünümü belirsizliğini korumaktadır ve toparlanmanın gücü büyük ölçüde önemli ihracat piyasalarındaki talebe bağlı olacaktır.

Avrupa Birliği:

2009 yılında GSYH Euro Bölgesinde %4.1, AB27 Bölgesinde ise %4.2 oranında küçülmüştür (Kaynak: Eurostat Basın Bülteni 07 Nisan 2010).

Kriz öncesinde zaten mevcut olan kırılganlıkları yansıtan bir şekilde, AB'nin gelişmekte olan ülkeleri krizden en ağır etkilenenler olmuştur. Bazı ülkelerdeki olumlu gelişmelere karşın Avrupa'da ekonomik toparlanmanın gerçekleştiğini söylemek henüz olanaklı değildir. İspanya ekonomisindeki daralma ile İtalyan ve Portekiz ekonomilerindeki durgunluk kaygı vermekte, Yunanistan krizinin bu ülkelere bulaşması ve sonra sıranın Belçika ile Avusturya'ya gelmesi Avrupa'nın korkulu rüyasını oluşturmaktadır.

Euro Bölgesi toparlanma sürecinde olmasına karşın hala pek çok belirsizlik barındırmaktadır. Bu durum kısmen Avrupa'daki toparlanmanın iki kulvarlı bir seyir izlemesinden kaynaklanmaktadır. Bazı ülkelerin iyi durumda olmalarına karşın diğer bazıları kamu finansmanı sorunları ve yapısal zafiyetlerle mücadele etmektedirler. Bu açıdan özellikle kaygı veren ülkeler İtalya, İspanya, İrlanda ve Yunanistan'dır. Bölgenin ana ekonomilerinin Almanya ve Fransa olmasına karşın bu ülkeler de halen daha çok iç talep kaynaklı büyümeye doğru sürüklenmektedirler. Toparlanma sürecinin bu iki kulvarlı özelliği Euro ve Avrupa para politikası üzerinde baskılar yaratmakla kalmamakta ülkeler arasındaki ilişkilerde de gerilimlere yol açmaktadır.

Avrupa Birliği bölgesinde yakın dönemde karşılaşılabilecek beklenen temel zorluklar, çok daha fazla takipteki krediler, daha yüksek faiz oranları ve zayıf uluslararası sermaye akışları olarak öngörülmektedir. Kriz öncesi dönem ile karşılaştırıldığında, yüksek miktardaki takipteki kredilerin, zayıf kamu finansmanının ve düşük uluslararası finansman akışlarının birçok ülkede yatırım büyümesini azaltması olasıdır. Ayrıca, çift dipli resesyon veya bölgedeki bankalar için finansal zorlukların artması gibi önemli aşağı yönlü riskler devam etmektedir.

AB Komisyonu'nun Şubat 2010'da yaptığı açıklamada, AB bölgesi için 2010 yılı büyüme tahmini %0.7 olarak öngörülmüştür. Bu durumda, AB üyesi pek çok ülkede ekonominin büyüme oranlarının potansiyelin altında kalacağı, işsizliğin önemli bir sorun olmaya devam edeceği beklenmektedir.

Avrupa'da İnşaat Sektörü

(Kaynak: Eurostat Basın Bülteni 17 Mart 2010)

Avrupa'da inşaat sektörünün Ocak 2009 ile Ocak 2010 arasındaki yıllık küçülmesi Euro Bölgesinde (AB-16)%12.5 ve AB Bölgesinde (AB-27) ise %8.4 olmuştur.

Ocak 2009 ile Ocak 2010 arasındaki dönemde sektörün Bulgaristan'daki küçülmesi %30'a ulaşmıştır. Aynı dönemde, Çek Cumhuriyeti başta olmak üzere beş Avrupa ülkesinde daha çift haneli küçülme rakamları ile karşılaşılmıştır. Çek Cumhuriyeti'ndeki küçülme %24.6'ya ulaşırken Almanya, İspanya, Polonya, ve Romanya'da kaydedilen küçülme rakamları sırasıyla %16.5, %14.6, %11.2 ve %12.4 olmuştur. Göreceli olarak daha küçük oranlardaki küçülmeler Fransa (%7.4), Portekiz (%9.3) ve Slovenya'da (%6.4) yaşanmıştır.

Eurostat'ın son rakamlarına göre, Avrupa'da inşaat üretiminin en büyük artış gösterdiği ülke olan İsveç'te inşaat sektöründe Ocak 2009-Ocak 2010 arasında kaydedilen büyüme %13.6 olmuştur. İsveç Avrupa'da inşaat sektörünün yıllık bazda büyüme gösterdiği iki ülkeden biri olmuştur. Diğeri ise Ocak 2009-Ocak 2010 arasındaki %1.1 büyüme ile İngiltere olmuştur.

BÜYÜMEDE %3.5'İ AŞMAK SANILDIĞI KADAR KOLAY OLMAYACAK

Alaattin AKTAŞ
Dünya Gazetesi Yazarı

Hükümet 2009 yılının tümü için başlangıçta %4 büyüme planlamış, küresel kriz hiç hesaba katılmadan öngörülen bu büyümenin tutturulamayacağı anlaşılınca bu kez %3.6'lık bir küçülme hedefi benimsenmişti. Ancak kısa sürede %3.6'nın da hiç gerçekçi olmadığı anlaşıldı. Orta vadeli program kapsamında 2009'un küçülme hedefi %6'ya revize edildi.

Orta vadeli programın karakteristik özelliği, revize edilen büyüklüklerde çitanın çok yukarı konması, böylece gerçekleşmenin revize düzeyi aşmasının önlenmesiydi. Bütçede böyle olmuştu, dış ticarete böyle olmuştu. Ve nihayet GSYH'deki daralma da öngörülen %6'nın çok altında kaldı ve %4.7 oldu.

Küçülmenin öngörülenin altında kalmasında iki etken rol oynadı. Birincisi, son çeyrek için en fazla %5 dolayında tahmin edilen büyüme, %6'ya ulaştı. İkincisi de, 2008'in tümü ile 2009'un ilk üç çeyreğinin verileri revize edildi. Ama bu revizeleri yadırgamamak gerekiyor, çünkü dünyanın her yerinde başvurulan bir işlem bu. Ayrıca TÜİK yetkilileri, GSYH verilerini kuyruklu yıldızla benzetiyor ve kuyruğun tümünü görmeden kesin rakam oluşturmanın mümkün olamayacağını dile getiriyor. Hiç revize edilmeyen GSYH verisi isteniyorsa, bir buçuk yıl kadar gecikmeli açıklama yapılmasına razı olunması gerektiğinin altı çiziliyor.

Bu yıl büyüme nasıl seyreder?

Geçen yılın son çeyreğindeki büyüme tahminleri aşıp %6 gelince, aşırı bir iyimserlik hakim oldu. Neredeyse tüm kesimler, %3.5'lik büyüme hedefine burun kıvırıyor artık. Tahminlere göre %3.5 kesin aşılacak aşılmasına da, artık %5 mi büyünür, 6 mı, yoksa 7 mi, o tartışılıyor. Bu oranlara ulaşmak öyle kolay mı peki, hatta %3.5'i aşmak çok kolay mı?

Beklenti o yönde, %3.5 aşılacak. Ama dikkat edin, hükümet üyelerinden henüz herhangi bir oran gelmedi, onlar çok daha temkinli gidiyorlar. Çünkü en öncü gösterge niteliğindeki sanayi üretimi rakamları öyle müthiş bir çıkışa işaret etmiyor. Hükümet, rakamları revize etmek için bir süre daha bekleme eğiliminde.

Bu yıl ilk üç ayın kapasite kullanımı ve ilk iki ayın sanayi üretimi, 2008 ile 2009 yıllarının neredeyse tam ortasında gerçekleşti. 2008'deki düzeyinin halen çok altında seyreden bir sanayi üretimine sahibiz. Dolayısıyla, geçen yılın üstüne çıkmak, 2008'i yakalamak anlamına gelmiyor. Oysa, GSYH bu yıl geçen yıla göre %5 arttığı takdirde, 2008'deki büyüklük yakalanmış oluyor. Peki, sanayi üretimi 2008'in çok altındayken, hangi alanlarda hızla büyüyeceğiz de farkı kapatıp 2008 düzeyini yakalayacak, hatta geçebileceğiz?

Hem gözden uzak tutulmaması gereken matematiksel bir gerçek var. GSYH değişimi geçen yıl en olumsuzdan olumluya doğru seyretti. İlk üç çeyrekteki %14.5, %7.7 ve %2.9 küçülmeden sonra son çeyrekte %6 büyümeye kaydedildi. Yani baz etkisi bu yıl için olumsuz bir tablo doğmasına yol açacak.

%5-6 büyümeye şimdilik hayal

Bu yıl ilk çeyrek büyümesi çift haneli bekleniyor. %10-11 dolayında bir büyüme sürpriz olmayacak. Ancak, daha makul olan oran, %8.5-9.0 aralığında. Baz etkisi dolayısıyla büyüme hızı giderek yavaşlayacak ve belki de son çeyreğe gelindiğinde, geçen yılki %6'lık pozitif oranın etkisiyle bu kez bir küçülme yaşanacak. Bu, şimdilik hiç dile getirilmeyen bir durum. Eğer ekonomide kayda değer bir toparlanma görülmezse, son çeyrekte yine küçülmeyle karşı karşıya kalabileceğiz.

Dolayısıyla, yılın tümü için %3.5'in çok kolay bir şekilde aşılabileceğini, hatta %7'ye kadar uzanacak büyüme sağlanabileceğini söylemek kolay da, bu görüşün altını doldurmak pek o kadar kolay değil. Hatta sanayi üretimini öncü gösterge sayar ve bir ivme yakalanamayacağı olasılığını dikkate alırsak, %3.5'in altında kalmak bile söz konusu olabilir.

Krizde en ağır darbeyi inşaat yedi

Türkiye ekonomisi geçen yıl "kötünün iyisi" bir küçülme yaşadı ve %4.7 daraldı. Genellikle GSYH büyüklüğüne odaklanılınca bazı detaylar gözden kaçıyor. Türkiye'de geçen yıl en çok daralan sektör inşaat oldu. İnşaat sektöründe sabit fiyatlarla tam %16.3'lük bir küçülme yaşandı. Sektörün sıkıntısı 2009 ile de sınırlı değil. İki yıl üst üste daralan sektör az, üstelik inşaatteki oranlarda daralan hiç yok.

İnşaat sektörü, 2008 yılında da %8.1 oranında küçüldü. Yani sektörün 2008 ve 2009'daki toplam küçülmesi sabit fiyatlarla %23'ü aştı. Neredeyse dörtte birlik bir daralma söz konusu. Bu çok ciddi bir oran.

İnşaat sektörünün içinde bulunduğu sıkıntıyı ortaya koyan çok çarpıcı bir oran daha verelim. İnşaat sektörü, geçen yıl 2005 yılındaki kadar bile katma değer yaratamadı. Yanlış yazmadık, 2005 yılındaki kadar bile...

Sektörün GSYH'ye katkısı 1998 yılı fiyatlarıyla 2005 yılında 5.3 milyar liraydı. Katkı, 2006 yılında 6.2 milyara, 2007 yılında 6.6 milyar liraya çıktı. İnşaatteki katma değer 2008 yılında 6 milyara, geçen yıl da 5.1 milyara geriledi.

Bu yıl ne ölçüde bir toparlanma görülebilir, bunu zaman gösterecek. Ama öyle çok kısa sürede 2008, hele hele 2007'deki düzeye gelinebileceği pek beklenmiyor.